BOLIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY
BOLIMOW LANDSCAPE PARK

Puszcza Bolimowska HB

Położony na pograniczu województw: łódzkiego i mazowieckiego, utworzony w 1986 r., liczący dziś 23 614 ha jest jednym z najcenniejszych obiektów przyrodniczych Zachodniego Mazowsza oraz ekologicznym obszarem węzłowym o randze krajowej. Należy do Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Tworzą go: Puszcza Bolimowska – pozostałość dawnych puszcz: Wiskickiej, Korabiowskiej, Bolemowskiej i Jaktorowskiej, stanowiąca dziś jedyny duży kompleks leśny pomiędzy Warszawą a Łodzią, dolina fantastycznie meandrującej Rawki, bujne łąki i pastwiska, nadrzeczne zarośla, zapusty oraz malownicze, rozległe pola poprzecinane miedzami i zagajnikami.

O wartości Parku stanowią: 5 rezerwatów, 1 zespół przyrodniczo – krajobrazowy, śródleśne polany, ok. 1000 gat. roślin naczyniowych, ok. 220 gat. roślin chronionych, rzadkich i ginących (widłak wroniec, zimoziół północny, storczyki), ponad 160 gat. zwierząt chronionych (wilk, ryś, bóbr, wydra, bocian czarny, żuraw, orlik krzykliwy, błotniak stawowy, bąk, derkacz, zimorodek), liczna awi- i entomofauna, obfita zwierzyna (łoś, jeleń, daniel, sarna, dzik), rozległe „konwaliowiska" w Puszczy Bolimowskiej, siedliska bobrów w dolinie Rawki, aleje zabytkowe, liczne drzewa - pomniki przyrody, ciekawe ścieżki edukacyjne i szlaki turystyczne, liczne zabytki kultury materialnej – pałace, dwory, kościoły, cmentarze, stare chałupy, kapliczki, krzyże przydrożne, pola bitew i ślady umocnień wojskowych z I wojny światowej.

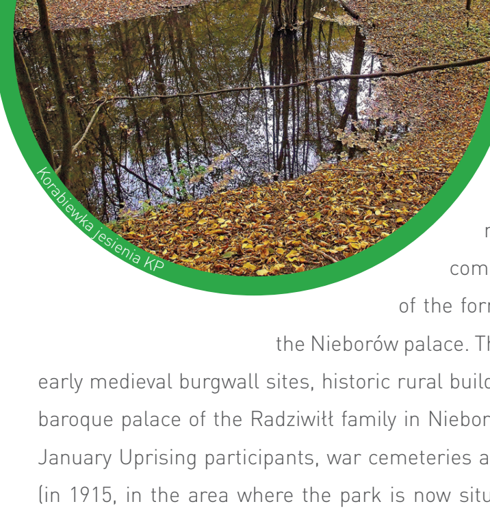
Korabiewka jesienią KP

Founded: 1986. Area (including buffer zone): 23 614 ha. It is one of the 7 parks in the Łódź Voivodeship Landscape Park Complex. The forests that grow in the park resemble the primeval woods which used to grow in the area where the last aurochs was killed. Marshy glades among the forests and the natural valley of the Rawka river are a mainstay of biological diversity. A small butterfly – the large copper – lives here. The park, situated in the central Poland, in the Łódź and the Mazovia Voivodeships, covers the area of the former royal forests. In one of them (the Jaktorów Forest), the last aurochs on Earth was killed in 1627. The park is a single cohesive forest complex that constitute about 65% of its area, known as the Bolimowo Forest. Glades are a feature peculiar to the Bolimowo Landscape Park. The largest one, the "Siwica Glade", is a nature reserve. Together with two other clearings, it constitutes the Natura 2000 site by the name of "Bolimowo Forest Glades". There are ideal conditions for the scarce large blue butterfly or numerous species of orchids. The fauna is represented by such species as the lynx, the black stork, the crane, the white-tailed eagle, the Eurasian bittern, the corn crake, the beaver and the fallow deer, which was introduced in 1774. Traces of beaver presence can be seen in the "Rawka" reserve. It is one of the longest reserves, which covers the Rawka river from its source, almost to the confluence. A characteristic feature of the park are the large lily of the valley areas. The flower can be seen in the logo of the Bolimowo Landscape Park. Aged trees and monumental alleys are nature monuments. The natural landscape complex "Nieborów" protects the landscape of the former lapidarium with the viewing axis of the Nieborów palace. The historical and cultural assets include: early medieval burgwall sites, historic rural buildings, mills on the Rawka river, manors, baroque palace of the Radziwiłł family in Nieborów, romantic park in Arkadia, graves of January Uprising participants, war cemeteries and remains of World War I fortifications (in 1915, in the area where the park is now situated, chlorine was used as a chemical weapon for the first time).

PUSZCZA BOLIMOWSKA

*„Jest ku Bolemowu puszcza wielka, która jest wzdłuż ze trzy mile, a wszerz dwie mile, część boru, a część lasu; jest sośnina wielka, barci niemało, dębina wielka, jesienina, grabina, lipina, brześcina, olszyna, brzezina i innego wszelakiego drzewa dosyć; jest też i zwierza, jako sarn niemało".**

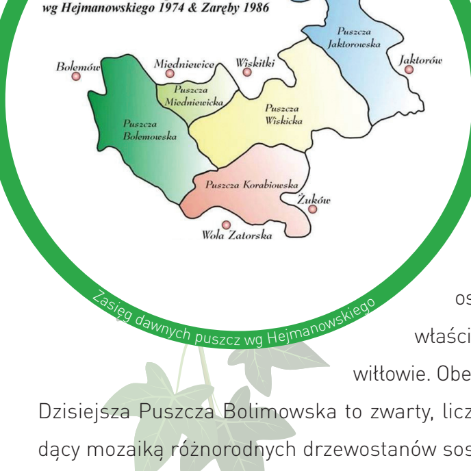

Zasięg dawnych puszcz wg Hejmanowskiego

Własność Książąt Mazowieckich, w 1476 r. wraz z resztą Ziemi Sochaczewskiej przyłączona do Korony, stała się ulubionym terenem łowieckim polskich królów, obfitującym w łosie, niedźwiedzie i tury. Polował w niej m.in. Władysław Jagiełło. Przez nią szły wojska polskie na Grunwald. Zaliczona do „królewszczyzn", dzierżawiona była przez osoby prywatne: od II poł. XVIII w. do 1945 r. właścicielami znacznej części Puszczy byli Radziwiłłowie. Obecnie stanowi Lasy Państwowe.

Dzisiejsza Puszcza Bolimowska to zwarty, liczący ponad 10 tys. ha kompleks leśny będący mozaiką różnorodnych drzewostanów sosnowych z domieszkami brzozy i osiki; pojedynczo występują: dąb, grab, lipa i klon, rzadko jesion. Sośniny te pokrywają duże powierzchnie o ubogich glebach. Żyźniejsze miejsca porastają fragmenty grądów lub resztki starych, ponad 150-letnich dąbrów. W podmokłych zagłębieniach, wzdłuż cieków, wokół oczek wodnych i starorzeczy wykształciły się olsy.

---

*) z Lustracji Województwa Rawskiego 1564 i 1570 – Polska Akademia Nauk – Instytut Historii, wyd. Zofia Kędzierska, Warszawa 1959, s. 70-71.

BUDOWA GEOLOGICZNA I UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI

BPK znajduje się w przeważającej części w obrębie mezoregionu Równiny Łowicko-Błońskiej. Powierzchnia Parku ma układ strefowy; jednostki geomorfologiczne ukształtowane są równoleżnikowo. W południowej części dominują urozmaicone formy wysoczyznowe związane z mezoregionami: Wzniesień Łódzkich i Wysoczyzny Rawskiej, których granica biegnie wzdłuż południkowego odcinka Rawki. W kierunku północnym ukształtowanie wysoczyznowe poprzez wyraźną krawędź przechodzi w poziom denudacyjno-erozyjny wykształcony w rozciągniętej prostopadle dolinie Bzury.

SIEĆ HYDROLOGICZNA

Głównymi elementami sieci są prawostronne dopływy Bzury, będące ciekami III rzędu: dopływ z Nieborowa, dopływ z Sypienia, dopływ ze Skierniewic, Sucha oraz Rawka, która stanowi główną przyrodniczą oś Parku. Charakterystyczną cechą sieci hydrologicznej BPK jest asymetria dorzecza Rawki: dłuższe i lepiej wykształcone dopływy prawostronne (m. in. Chojnatka, Rokita, Korabiewka), krótkie i mało zróżnicowane dopływy lewostronne. Na obszarze BPK brak większych jezior; niewielkie stawy, oczka wodne i starorzecza są charakterystyczne dla meandrującej Rawki.

WOJENNA HISTORIA PUSZCZY BOLIMOWSKIEJ

Powstanie Styczniowe na terenie Puszczy Bolimowskiej i okolic

W 1863 r. w Puszczy Bolimowskiej w okolicy wsi Grabie stacjonował 150-osobowy oddział Władysława Stroynowskiego, rekrutujący głównie młodzież warszawską. 7 lutego 1863 r. doszło do krwawej bitwy pod Bolimowskimi Budami (dziś Joachimów-Mogiły) z przeważającymi siłami rosyjskimi (600 żołnierzy gwardii z Warszawy, batalion strzelców z Łowicza i kilka sotni kozackich z garnizonów w Skierniewicach, Łowiczu i Wiskitkach). Poległo 15 Polaków i ponad 100 Rosjan. Bitwę upamiętnia wystawiony w 1917 r. pomnik, przy którym obchodzone są uroczyste rocznice Powstania, połączone z rajdem pieszym.

Wielka Wojna – pole bitwy nad Rawką

Rajd pieszy po Puszczy Bolimowskiej z okazji rocznicy Powstania Styczniowego Archiwum OT BPK

Na przełomie 1914 – 1915 r. na linii Rawki i Bzury toczyły się uporczywe walki pozycyjne i pojedynki artyleryjskie. W styczniu 1915 r. Niemcy użyli gazowych pocisków artyleryjskich, a w maju 1915 r. w okolicach Bolimowa po raz pierwszy - chloru. Rosjanie ponieśli ciężkie straty. Wg rosyjskich danych zagazowanych zostało od 1 500 do 21 000 żołnierzy. Podczas ataku w dniu 7 lipca 1915 r. wiatr zmienił kierunek; wg różnych informacji miało zginąć wówczas od 1 200 do 12 000 żołnierzy niemieckich. Fatalną porażkę utajniono, grzebiąc poległych w transzejach na miejscu i w bezimiennych zbiorowych mogiłach. Według niektórych źródeł nad Rawką podczas I wojny światowej zginąć miało łącznie ponad 70 000 żołnierzy. Świadectwem tamtych wydarzeń są ślady po okopach, ziemiankach i działobitniach, a także liczne cmentarze żołnierzy obu armii.

II wojna światowa na terenie Puszczy Bolimowskiej i okolic

Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. w okolicy Bolimowa działały jednostki 10 Dywizji Piechoty Armii „Poznań". W latach okupacji utrzymywało się tu kilka oddziałów partyzanckich AK i GL. Dochodziło do potyczek oraz egzekucji pojmanych partyzantów w wielu miejscach w Puszczy. 17 stycznia 1945 r. do Puszczy, Bolimowa i okolic weszła Armia Czerwona. Cmentarze żołnierzy polskich z II wojny światowej znajdują się w Kompinie i Ulaskach (zbiorowa mogiła żołnierzy AK). Do wojennej historii Puszczy Bolimowskiej nawiązuje pieszy „Szlak walk nad Rawką".

OCHRONA PRZYRODY

Starorzecze w okolicy Bud Grabskich HB

Polany Puszczy Bolimowskiej – niespotykane nigdzie indziej w Polsce środkowej podmokłe śródleśne łąki i pastwiska, zachwycające swą „innością" i kontrastującą z otaczającym lasem „świetlistością". Ewenement przyrodniczy i „zabytek" - świadectwo po budnikach i bujnie rozwijającym się w tej części Mazowsza osadnictwie puszczańskim, zwanym budnictwem.

Tama bobrowa archiwum OT BPK

Budnicy byli ludźmi wolnymi. Rąbali puszczę i przerabiali drewno na węgiel drzewny, popiół, potaż, dziegieć, smołę, terpentynę, garbniki i dziesiątki innych produktów. Mieszkali w prymitywnych półziemiankach zwanych budami. Śladami ich pobytu są śródleśne polany oraz zachowane w nazwach pobliskich miejscowości słowo „budy".

Dzięki niezmiennemu, wieloletniemu sposobowi użytkowania na śródleśnych polanach wykształciły się interesujące zespoły roślinne z wieloma roślinami rzadkimi i chronionymi. Niektóre z polan były pastwiskami dla turów.

Trzcinowiska na Rawce w okolicy Joachimowa-Mogił AP

Rawka w Joachimowie-Mogiłach, SP

Rawka – Rzeka Rawka stanowi naturalną oś, przecinającą Park w układzie południkowym. Wraz z doliną i dopływami jest jednym z najcenniejszych elementów przyrody w tej części Polski o dużym zróżnicowaniu siedlisk i bogactwie flory i fauny: ponad 540 gat. roślin naczyniowych, co najmniej 27 gat. chronionych i kilkadziesiąt rzadkich w skali kraju lub regionu, np.: starodub łąkowy, widłak wroniec i wielosił błękitny. Roślinność doliny obejmuje 5 zespołów leśnych, 3 zespoły zaroślowe oraz 54 zespoły i zbiorowiska nieleśne. W obrębie doliny rezerwaty: „Rawka", „Kopanicha" i „Ruda-Chlebacz". W Rawce żyje 18 gat. ryb i 1 gatunek minoga. Dolina rzeki jest także miejscem lęgu około 100 gat. ptaków, m. in: bąk, bocian czarny, bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, kropiatka, zimorodek. Występują tu bobry (reintrodukowane w 1983 r., obecnie 35-40 rodzin) i wydry. Wypłycone starorzecza oraz płytkie rozlewiska dość licznie zasiedla kumak nizinny. **Rawka otrzymała tytuł Rzeki Roku 2014 w ogólnopolskim konkursie organizowanym przez Klub Gaja.**

Rezerwaty przyrody

„Ruda-Chlebacz" – 1980 r., ok.12 ha, leśny, położony u granic Skierniewic, cenny las olszowy z wieloma gatunkami chronionymi, jedyne w Polsce środkowej stanowisko bardzo rzadkiego widłaka wrońca, ostoja m.in. łosia, sarny, lisa oraz dzików, zażywających tam błotnych kąpieli.

Widłak wroniec w rezerwacie Ruda Chlebacz AP

„Kopanicha" – 1980 r., ok. 42 ha, leśny, podmokłe zagłębienia po eksploatacji torfu przy płd.-zach. krawędzi doliny Rawki; drzewostany właściwe dla torfowisk i terenów bagiennych, w runie wiele gat. chronionych, m.in. lilia złotogłów, żurawina błotna, borówka bagienna, bagno zwyczajne, widłak jałowcowaty.

„Puszcza Mariańska" – 1983 r., ok. 130 ha, leśny, chroniący mozaiki lasu grądowego z rzadkimi gat. roślin, m.in. narecznica szerokolistna, trzcinnik owłosiony, lilia złotogłów, widłaki. Bogata fauna (m.in. dzięcioł czarny i zielony).

Rezerwat Polana Siwica Archiwum OT BPK

„Polana Siwica" – 1998 r., ok. 68 ha, łąkowy: podmokłe łąki, pastwiska i jeziorka potorfowe, ostoja zwierzyny (łoś, daniel, sarna, dzik), miejsce lęgowe ptaków (kaczki, perkozy, derkacze, czaple siwe, bąki, łabędzie nieme i – przelotnie – gęsi i żurawie), żerowisko bociana czarnego i bielika.

„Rawka" – 1983 r., ok. 464 ha (210 ha w BPK), wodny, dla zachowania w naturalnym stanie średniej wielkości nizinnej rzeki wraz z jej krajobrazem; od Żydomic do Bolimowa - obszar ochrony siedlisk Natura 2000. W dolinie liczne rośliny leśne, zaroślowe, wodne, m.in. zespół wolfii bezkorzeniowej, najmniejszej rośliny kwiatowej Europy. Rezerwat obejmuje rzekę i pasy gruntu o szerokości 10 m wzdłuż brzegów. UWAGA: Rzeka Rawka nie jest zakwalifikowana jako szlak turystyki kajakowej. **Status prawny określa art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zakazujący m.in. ruchu pieszego, uprawiania sportów wodnych, pływania i organizacji imprez rekreacyjno-sportowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.**

Rezerwat Rawka w okolicy Dolecka HB

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Nieborów" – cenny fragment krajobrazu naturalnego i kulturowego (dawniej lądowisko aeroplanu księcia Janusza Radziwiłła) w sąsiedztwie zespołu pałacowo-parkowego w Nieborowie, otoczony Puszczą Bolimowską. W projekcie – park ekologiczny. Wpisany do rejestru zabytków nieruchomych.

ZABYTKOWE ALEJE

Arkadia – Nieborów - Łasieczniki oraz Nieborów – Piaski – dł. ok. 7 km; 1050 drzew, w wieku 150-230 lat, głównie lip, także pojedynczych topól, sosen, wierzb, wiązów i dębów szypułkowych.

Leśna aleja lipowa w Kaczewie HB

Aleja od szosy Skierniewice - Rawa Mazowiecka do Nowego Dworu – dł. ok. 1,25 km; 145 drzew w wieku 160 – 170 lat, głównie lip drobnolistnych i jesionów wyniosłych, także pojedynczych brzóz brodawkowatych i grusz polnych.

Aleje leśne, położone na terenie Nadleśnictwa Skierniewice – 3 lipowe i 1 akacjowa, powstałe w I poł. XX w. przy głównych drogach dworskich prowadzących z Nieborowa do Puszczy Bolimowskiej.

Uroczyste otwarcie „Dąbrowy Niepodległości" (KP)

Pomnik Przyrody „Dąbrowa Niepodległości" – położony w południowej części historycznych „Lasów Osadzkich", należących do Wspólnoty Lasów Osady Bolimów, ustanowiony w 2018 r. uchwałą Rady Gminy Bolimów dla uczczenia 100-lecia odzyskania niepodległości. Ten, zapewne jedyny w tej części Polski, a może nawet Europy, tak obszerny „zbiorowy" pomnik przyrody, liczy100 dorodnych dębów! Otwarcie w dniu 1 grudnia 2018 r. „Dąbrowy Niepodległości" było częścią podniosłej uroczystości w gminie Bolimów, którą zapoczątkowała ceremonia pochówku szczątków żołnierzy walczących nad Rawką w latach 1914–15 w nowoutworzonym ossuarium w Joachimowie-Mogiłach. Uczestniczyli w niej m. in.: duchowni kościołów: katolickiego, ewangelickiego i prawosławnego oraz przedstawiciele: samorządów, Ambasady Rosji, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Lasów Państwowych, Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi oraz rekonstruktorzy historyczni i klasy mundurowe Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Bolimowie.

Obszary Natura 2000

SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK NATURA 2000
W STREFIE BOLIMOWSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO:

Wawrzynek wilczełyko AP

„Dolina Rawki" PLH100015 – 2525 ha – dolina rzeki pomiędzy Żydomicam a Bolimowem, w tym część rezerwatu przyrody „Rawka".

„Polany Puszczy Bolimowskiej" PLH100028 – 132 ha - cztery największe i najlepiej zachowane polany: Strożyska, Olszówka, Bielawy i Siwica.

„Grabinka" PLH140044 – 46 ha – wąska, malownicza dolinka wzdłuż rzeki Grabinki z ciekawymi zbiorowiskami leśnymi, 300 gat. roślin naczyniowych, w tym 12 gat. chronionych, np: kruszczyk szerokolistny, kukułka szerokolistna, lilia złotogłów i wawrzynek wilczełyko.

Knieć błotna w okolicy Bartnik AP

„Łąki Żukowskie" PLH140053 – 173,36 ha - na wsch. skraju Puszczy Bolimowskiej: pola oraz łąki i pastwiska (najcenniejsze i najlepiej zachowane w Polsce Środkowej), z zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi oraz oczkami wodnymi. Rzadkie i ciekawe zbiorowiska roślinne, wiele chronionych roślin łąk wilgotnych i świeżych. Tradycyjne metody koszenia i suszenia siana, wypas bydła, koni i kóz.

TURYSTYKA

SZLAKI TURYSTYCZNE PIESZE I ROWEROWE:

„Starych dworów" - 55 km, rowerowy, zielony: Skierniewice - Trzcianna – Stara Rawa – Doleck – Psary – Lisna - Chełmce (Uwaga: pasieka przy szlaku!) – Paplin – Las Jeruzalski - Wola Pękoszewska – Puszcza Mariańska - Bartniki – Skierniewice. Opisany w publikacji „Dwory i pałace na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego", wyd. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego – Oddział Terenowy BPK – Skierniewice 2013.

Rajd rowerowy „Konwalia" SP

„Szlak Nekropolii I Wojny Światowej" – 30 km, rowerowy, niebieski: parking leśny w Samicach – Skierniewice–Rawka PKP – „Sosenka" – „Grabskie Sioło" – Tartak Bolimowski – Bolimów – Wólka Łasiecka – Mogiły AK-owskie – Rezerwat Ruda-Chlebacz – Skierniewice Rawka PKP – parking leśny w Samicach.

„Nowy Kawęczyn – Jeruzal" - 20 km, rowerowy, czerwony: Nowy Kawęczyn – Kolonia Starorawska - Stara Rawa – Nowy Dwór – Raducz - Psary – Esterka – Jeruzal – Doleck – Stara Rawa – Kolonia Starorawska - Nowy Kawęczyn.

ŁD 4527 s – 2 km, pieszy, łącznikowy, czarny: Jeruzal – Patoki.

„Ptaki okolic Skierniewic" – 48 km, rowerowy, niebieski: Skierniewice PKP - zalew Zadębie – Strobów - Balcerów – Dąbrowice – Zwierzyniec - Sierakowice Prawe – Borowiny - Polana Siwica – Bolimowski Park Krajobrazowy – przystanek MZK przy Castoramie.

„Śladami Reymonta" – 57 km, rowerowy, czerwony: Maków – Lipce Reymontowskie - Rogów – Słupia – Godzianów – Skierniewice.

„Strobów – Żelazna - Zapady" - 20 km, rowerowy, czarny, łączy niebieski „Ptaki okolic Skierniewic" z czerwonym „Śladami Reymonta": Strobów – Rzeczków - Żelazna - Zapady.

„Żelazna – Słupia" - 36 km, rowerowy, żółty: Żelazna - Głuchów – Białynin – Janisławice – Słupia.

„Skierniewice Rawka PKP – Nieborów" - 20 km, rowerowy/pieszy, żółty: Skierniewice - Rawka PKP – Ruda – b. Leśniczówka „Ruda" (skrzyż. z żółttym „Boguszyce – Nieborów") - Budy Grabskie (skrzyż. z zielonym „Skierniewice – Żyrardów – Radziejowice" oraz żółttym „Boguszyce – Nieborów"), rezerwaty „Kopanicha", „Ruda-Chlebacz", „Rawka" - Droga Łowicka" – rezerwat „Polana Siwica" – Nieborów.

„Śladami rzeki Korabiewki" - 40 km, rowerowy, niebieski: Mszczonów - Korabiewice - Olszanka - Puszcza Mariańska – Mszczonów.

„Grunwaldzki" - 156 km, rowerowy, czerwony: Sulejów – Lubochnia – Żelechlinek – Wysokienice – Samice – Dębowa Góra – Skierniewice – Bolimów.

„Kultury Janisławickiej" - 37 km, rowerowy, zielony: Janisławice - Lipce Reymontowskie - Godzianów - Maków – Skierniewice.

„Radziwiłłowski" - 16 km, rowerowy, zielony: Ruda - Bełchów - Dzierzgów - Bobrowniki – Arkadia.

„Meandry Rawki" - 7 km, rowerowy/pieszy, czarny: Budy Grabskie - Skierniewice - Rawka PKP – Samice.

„Walk nad Rawką" – 18 km, pieszy, niebieski: Kamion – Ruda – Puszcza Bolimowska – Joachimów-Mogiły – Bolimów.

„Grodzisk Piastów Mazowieckich" - 51 km, rowerowy, czarny: Anielska Góra – Rawa Maz. – Kurzeszyn Stary – Stara Rawa – Dzwonkowice - Suliszew – Wycześniak – Ruda – Skierniewice – Strobów – Rzeczków.

„Rawska Ósemka" – 106 km, rowerowy, niebieski: Kurzeszyn –Rossocha – Boguszyce - Rawa Maz. – Sanogoszcz – Biała Rawska – Kowiesy - Wola Pękoszewska – Jeruzal – Kurzeszyn.

„Szable i Bagnety" – 119 km, rowerowy, czerwony: Łowicz – Nieborów – Bełchów – Łyszkowice - Czatolin - Domaniewice – Guźnia – Bielawy –Walewice - Sobota – Bocheń.

„Książęcy" – 14 km, rowerowy, niebieski: Stary Rynek w Łowiczu – Arkadia - Nieborów.

„Dwory i kościoły" – 123 km, rowerowy, zielony: Łowicz – Kiernozia – Boczki – Borów – Łowicz.

SK -1342z - 53 km , pieszy, zielony: Rawka PKP - Budy Grabskie – Joachimów- Mogiły - Tartak Bolimowski - Radziejowice.

Sk-1341y - 70 km, pieszy, żółty: Boguszyce - Rawa Mazowiecka - Nowy Dwór – Suliszew - Wycześniak - Budy Grabskie – Droga Łowicka - Nieborów – Łowicz.

ŁD - 4524n - 39 km, rowerowy/pieszy, niebieski: Kowiesy PKS - Chełmce - Jeruzal - Olszanka - Puszcza Mariańska - Jesionka PKP - Miedniewice (gm. Wiskitki) PKS.

ŁD-4525c - 30 km, pieszy, czerwony: Kurzeszyn PKS – Stara Rawa – Doleck - Wycześniak – Puszcza Mariańska.

Szlak „Świętego Jakuba" – pieszy, częściowo oznakowany, więcej – www.camino.net.pl

(--1915--) Ścieżki edukacyjne „Wielka Wojna nad Rawką 1914 – 15" - nieoznakowany, z tablicami edukacyjnymi - efekt projektu pt. „ARCHEOLOGIA JAKO ANTIDOTUM NA ZAPOMNIENIE I WANDALIZM. Pierwsza wojna światowa nad Rawką i Bzurą (1914-2014). Ku Przydrożnym Lekcjom Historii". Kierownik projektu: dr Anna Zalewska (IA UMCS). Patronat Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, wsparcie finansowe Fundacja Współpracy Polsko – Niemieckiej. Więcej - www.archeopressja.wordpress.com

Szlak samochodowy „Front Wschodni 1914-1918" – upamiętniający wydarzenia z okresu I wojny światowej, łączy muzea, pola bitew, cmentarze wojenne, twierdze i zachowane okopy na terenie 8 województw: łódzkiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, mazowieckiego, - oznakowany tablicami kierunkowymi, brązowymi z białym tekstem.

„WYCIECZKI Z SERCEM"

opisane przez Lechosława Herza w wydawnictwie BOLIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY – PRZEWODNIK (Oficyna Wydawnicza Rewasz, Pruszków 2011)

- **„ŚLADAMI HISTORYCZNEJ PUSZCZY KORABIEWSKIEJ"** - ok. 11 km, bez znaków - Sucha Żyrardowska PKP - Rezerwat „Puszcza Mariańska" - Łąki Żukowskie - Puszcza Mariańska.
- **„PRZEZ LASY DAWNEJ PUSZCZY WISKICKIEJ"** - ok. 20 km, bez znaków - Sucha Żyrardowska PKP - Ulaski - Uroczysko Miedniewice - Hipolitów - Sokule - Sucha Żyrardowska PKP.
- **„HISTORIA W OBRAZ OPRAWIONA"**- ok. 19 km, częściowo oznakowany - Popielarnia (PKS) - Wilczy Kierz - Tartak Bolimowski - Joachimów-Mogiły - Budy Grabskie - Skierniewice Rawka PKP.
- **„Z NIEBOROWA W GŁĄB PUSZCZY BOLIMOWSKIEJ"** - ok. 25 km, bez znaków - Nieborów PKS – b. gajówka Siwica - Trakt Kozacki - Kaczew - Wólka Łasiecka - „Kopanicha" - Budy Grabskie PKS - „Ruda - Chlebacz" - Skierniewice Rawka PKP.
- **„NA SKROŚ PRZEZ PUSZCZĘ"** - ok. 14 km, bez znaków - Budy Grabskie PKS - Trakt Bolimowski - Polana „Strożyska" - Droga Łowicka - Trakt Kozacki - Bełchów PKS, PKP.
- **„KRAJOBRAZY WYSOCZYZNY NAD RAWKĄ"** – ok. 15 km, bez znaków – Babsk PKS - Leśniczówka Babsk - Julianów Raducki - Nowy Dwór - Psary - Dzwonkowice - Stara Rawa PKS.
- **„SZLAK STARYCH DWORKÓW"** - ok. 60 km, rowerowe szlaki zielone - Skierniewice Rawka PKP - Ruda - Bartniki - Puszcza Mariańska - Zator - Huta Partacka - Wola Pękoszewska - Dolina Chojnatki.

SZLAK KONNY

Łódzki Szlak Konny – najdłuższy w Europie (ponad 2000 km), dla miłośników turystyki konnej i aktywnej - w ramach projektu „Turystyka w siodle - infrastruktura innowacyjnego i unikatowego produktu turystycznego". Na trasie: 200 ośrodków jeździeckich, 21 punktów postojowych, 1400 tablic informacyjnych, 30 punktów informacyjnych monitorujących turystów i ponad 1000 atrakcji turystycznych. W punktach informacyjnych można wypożyczyć lokalizator, który w wypadku niebezpieczeństwa wyśle służbom ratunkowym informację, pozwalającą zlokalizować turystę. Na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego: Nieborów - Budy Grabskie – Ruda – Esterka – Raducz - Julianów Raducki i dalej w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego. Więcej - www.wsiodle.lodzkie.pl

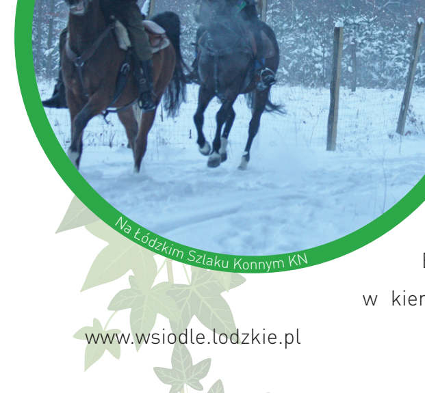
Na Łódzkim Szlaku Konnym KN

Imprezy turystyczno-rekreacyjne organizowane i współorganizowane przez Oddział Terenowy BPK - www.parkilodzkie.pl

WYBRANE MIEJSCOWOŚCI WARTE ODWIEDZENIA

Przybytek Arcykapłana w Arkadii AP

Arkadia – wieś w gminie Nieborów, nad rzeką Łupią (Skierniewką) z romantycznym ogrodem pełnym sztucznych ruin, utworzonym w 1779 r. przez Helenę z Przeździeckich Radziwiłłową, żonę Michała Hieronima Radziwiłła, według planu architektów Szymona Bogumiła Zuga i Henryka Ittara. W parku krajobrazowym, utrzymanym w stylu angielskim, w którym drzewa sadziła własną ręką sama księżna Helena, przetrwały do naszych czasów: obeliski, fragmenty grobowców, kolumn i rzeźb oraz główne budowle: Świątynia Diany z plafonem autorstwa J.P. Norblina: „Jutrzenka zapowiadająca wzejście dnia", Domek Gotycki z kwaterą rycerską Michała Gedeona, syna księżnej Heleny, oficera wojsk napoleońskich, Jaskinia Sybilli, w której sama księżna w stroju greckiej kapłanki wieszczyła swoim gościom, Dom Murgrabiego, Przybytek Arcykapłana, Łuk Kamienny, Akwedukt Rzymski (zrekonstruowany w 1952 r.), Cyrk z obeliskiem ku czci króla Stanisława Augusta. Ich ściany zdobią alegorie, cytaty z Horacego i Petrarki, liczne epitafia i aforyzmy. Przewodnik po Arkadii, pióra samej księżnej Heleny, po francusku, został wydany w roku 1800 w Berlinie.

Park romantyczny w Arkadii - Łuk Kamienny i Dom Murgrabiego Archiwum OT BPK

W ostatnich latach park i budowle arkadyjskie przeszły generalną konserwację.

Park w Arkadii jest jedynym w Europie zabytkiem dawnej architektury ogrodowej, który zachował się w swym niemal niezmienionym pierwotnym kształcie.

W drewnianym domku obok arkadyjskiego parku mieszkała w latach 1893-1903 Maria Konopnicka, której syn był wówczas dzierżawcą nieborowskich młynów.

Bartniki – (gm. Puszcza Mariańska) dawna wieś śródleśna, kościół z czerwonej cegły, z pocz. XX w. w stylu neoromańsko - gotyckim, pw. Św. Antoniego z Padwy, jednonawowy, z trzema ołtarzami, obok zabudowania Zgromadzenia Zmartwychwstańców Pana Naszego Jezusa Chrystusa.

Naczynia gliniane wykonane w warsztacie rodziny Konopczyńskich HB

Bolimów – siedziba gminy, wieś o bogatej historii, niegdyś miasto, zachowany układ urbanistyczny. Pozostałości osadnictwa żydowskiego. Ciekawe późnorenesansowe kościoły: pw. Świętej Trójcy, z XVIII-wiecznym obrazem św. Józefa oraz pw. św. Anny, z czarnym ołtarzem św. Anny Samotrzeciej z 1633 r. i katakumbami. Niegdyś ważny punkt na trasie pielgrzymek do Rzymu, ośrodek malowania „świętych obrazów" oraz wytwarzania ceramiki, dziś warsztat garncarski rodziny Konopczyńskich oferuje wyroby użytkowo-ozdobne o charakterystycznie białej polewie i barwnych stylizowanych ornamentach roślinnych i zwierzęcych.

Kościół pw. Św. Anny w Bolimowie KP

Chojnata – (gm. Kowiesy) kościół pobenedyktyński pw. św. Marcina Biskupa, erygowany w 1303 r. jako drewniany, zastąpiony w 1334 r. murowanym w stylu gotyckim (obecne prezbiterium). Rozbudowywany w latach 1673 i 1913, ambona w kształcie łodzi z XVIII w., dzwonnica z XIX w. Odrestaurowany klasycystyczny dwór z I poł. XIX w., własność prywatna, obecnie gospodarstwo agroturystyczne.

Doleck – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś o charakterze letniskowym nad Rawką, dwór murowany z pocz. XX w., zamieszkały. Przy drodze do Jeruzala murowana kapliczka z 1938 r. zbudowana przez elewów Szkoły Podchorążych z Grudziądza. W centrum wsi Punkt Edukacyjny Bolimowskiego Parku Krajobrazowego.

Guzów – (gm. Wiskitki) wieś założona w pocz. XIV w. Imponujący pałac z końca XIX w. wzorowany na francuskich zamkach znad Loary. W 1945 r. zdewastowany i rozgrabiony. Obecnie własność spadkobierców rodu Sobańskich; w trakcie remontu. Przy kościele (dawnej kaplicy pałacowej) pomnik urodzonego w Guzowie Michała Kleofasa Ogińskiego, właściciela dóbr Guzowskich, kompozytora słynnego poloneza.

Humin – (gm. Bolimów) wieś lokowana w 1462 r., w centrum wsi cmentarz - mauzoleum żołnierzy niemieckich i rosyjskich – ofiar ataków gazowych w 1915 r.

Jeruzal – (gm. Kowiesy) wieś o dużych walorach turystyczno-rekreacyjnych nad Chojnatką (prawy dopływ Rawki), wzmiankowana w 1290 r. Barokowo-klasycystyczny, murowany kościół Podwyższenia Świętego Krzyża z 1798 r., z drewnianą dzwonnicą z I poł. XIX w. W XVI w. wieś i okolicę zamieszkiwali arianie, zaś w XIX – mariawici; w sąsiedniej wsi – Wólce Jeruzalskiej znajduje się czynny niewielki mariawicki cmentarz. W pobliżu Gacna – leśna kaplica z 1626 r. w miejscu cudownego objawienia Krzyża Świętego, kilkakrotnie rozbierana, odnowiona w 1995 r.

Pomnik Powstańców Styczniowych w Joachimowie-Mogiłach Archiwum OT BPK

Joachimów-Mogiły – (gm. Bolimów) wieś letniskowa nad Rawką w pobliżu sztucznego jeziora, pomnik Powstańców Styczniowych upamiętniający bitwę stoczoną 7 lutego 1863 r., cmentarz – mauzoleum żołnierzy niemieckich obu wojen.

Kaczew – (gm. Bolimów, leśnictwo Łasieczniki) położony w Puszczy Bolimowskiej drewniany dawny dwór myśliwski Radziwiłłów z pocz. XX w., zaniedbany, zamieszkały.

Kamion – (gm. Puszcza Mariańska) wieś nad Rawką, duży pałac klasycystyczny z pocz. XX w. z resztką parku, niezamieszkały, obok budynki dawnej gorzelni, w centrum wsi współczesny kościół w kształcie rotundy, zapora na rzece z elektrownią wodną. Poza wsią, na wysokim brzegu pradoliny Rawki - cmentarze i pomnik ofiar I wojny światowej.

Cmentarz z okresu I Wojny Światowej w Kolonii Bolimowska Wieś AP

Krasnów (Kolonia Bolimowska) – (gm. Bolimów) dawny majątek ziemski rodziny Twarowskich, dwór z 1907 r., park grabowo-lipowy ze starymi dębami, aleja grabowa, obecnie ośrodek wypoczynkowy.

Lisna – (gm. Kowiesy) wieś o dużych walorach rekreacyjnych, murowany późnoklasycystyczny dwór, zaniedbany i niezamieszkały, park z licznymi okazami dorodnych drzew. We wsi zabytkowe, brukowane drogi dworskie oraz winnica.

Łowicz – miasto powiatowe nad Bzurą. Jedno z najstarszych miejsc osadniczych w Polsce. Liczne zabytki, m.in. ruiny zamku obronnego z 1355 r., kolegiata z XVII w. z mauzoleum arcybiskupów gnieźnieńskich z licznymi kaplicami i nagrobkami, ciekawe kamienice mieszczańskie i zespoły klasztorne, oryginalny trójkątny rynek, muzeum, słynne procesje w święto Bożego Ciała, wpisane w 2014 r. na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Miedniewice – (gm. Wiskitki), wieś wzmiankowana w 1359 r., z zespołem kościelno-klasztornym, jednym z najcenniejszych zabytków barokowych Mazowsza. W kościele pw. Zwiastowania N.M.P. i św. Józefa kolorowany drzeworyt z 1674 r., przedstawiający Świętą Rodzinę, czczony jako cudowny obraz Matki Boskiej Miedniewickiej. Miejsce pielgrzymkowe o uroczystych odpustach: Zielone Świątki, 1-2 VIII i 8 IX.

Partery kwiatowe za pałacem w Nieborowie KP

Nieborów – wieś, siedziba gminy z zespołem pałacowym (muzeum wnętrz, muzeum majoliki nieborowskiej) i parkiem angielskim oraz ogrodem francuskim. Kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej z 1871-1883 r., w ołtarzu i kaplicy elementy majoliki z końca XIX w., w zakrystii piec „Nieborów" z tego okresu.

Nowy Dwór – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś, niegdyś myśliwska rezydencja książąt mazowieckich, później - królów Polski. Zespół dworski z I poł. XX w., z wypielęgnowanym parkiem. Obecnie klinika rehabilitacyjna. Obok Kwiaciarski Zakład Doświadczalny (sprzedaż drzew i krzewów ozdobnych). Wzdłuż drogi do szosy rawskiej – zabytkowa aleja.

Dwór w Olszance KN

Olszanka – (gm. Puszcza Mariańska) wieś, w okresie międzywojennym modne letnisko, zamieszkałe przez artystów i znane osobistości (Rapacki, Tański), po których zostały rozproszone po lesie wille. Dwór murowany z 1912 r., z wypielęgnowanym parkiem - ogrodem, w okresie międzywojennym – pensjonat na modłę szwajcarską.

Paplin – (gm. Kowiesy) w starym założeniu parkowym eklektyczny dwór murowany z II poł. XIX w., parterowy z piętrowym ryzalitem, w trakcie rewitalizacji, obok stawy.

Dwór w Psarach archiwum OT BPK

Psary – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś o charakterze letniskowym, bardzo stare miejsce osiedleńcze (X/XI w.), resztki plemiennego grodziska nad Rawką. Dwór z 1921 r. zamieszkały, zadbany. We wsi zabytkowa kapliczka żołnierska.

Puszcza Mariańska – wieś, siedziba gminy, siedziba zakonu oo. Marianów. Cmentarz z pocz. XX w., symboliczna mogiła Powstańców Styczniowych, pomnik Tadeusza Kościuszki, Kopiec Niepodległości z 2018 r., budynek byłego zakładu poprawczego dla dziewcząt (pierwszego w Polsce, obecnie liceum). Zrekonstruowany kościółek pw. św. Michała Archanioła, po pożarze w 1993 r., obok pomnik Jana III Sobieskiego oraz błog. o. Stanisława Papczyńskiego, założyciela zakonu Marianów i spowiednika króla Jana.

Kapliczka w Psarach, Archiwum OT BPK

Raducz – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś o charakterze letniskowym, we wrześniu 1939 r. miejsce krwawej bitwy Kresowej Brygady Kawalerii z przeważającymi siłami niemieckimi. Dwie aleje wysadzane - jedna kasztanowcami, druga ponad 100-letnimi wierzbami. Na skraju wsi rozległy dawny poligon oraz zabudowania byłych koszar (drewniane budynki stajni z XIX w).

Kościół pw. św. Michała Archanioła w Puszczy Mariańskiej, KP

Radziwiłłów Mazowiecki – (gm. Puszcza Mariańska) przystanek na trasie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Dworzec kolejowy w stylu dworkowym z lat 20. XX w., inspirowany polskimi formami renesansowymi (attyka), odnowiony.

Samice – (gm. Skierniewice) wieś na lewym brzegu Rawki z dużą kapliczką z XIX w. i pojedynczymi starymi chałupami, wg Jana Długosza miejsce noclegu króla Władysława Jagiełły w drodze na Grunwald. W średniowieczu ośrodek wydobywania rudy darniowej i wytopu żelaza, z kuźnicą, w pobliskim lesie cmentarz z I wojny światowej.

Skierniewice – miasto powiatowe nad Łupią, lokowane w 1457 r. przez abp. Jana Odrowąża ze Sprowy, ważna stacja na trasie kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (uwieczniona przez Bolesława Prusa w „Lalce"), siedziba Instytutu Ogrodnictwa. Niegdyś rezydencja arcybiskupów gnieźnieńskich. Osada pałacowa i pałac z 1619 r., ratusz z poł. XIX w., budynek sejmiku, dawne koszary (rewitaliz., obecnie siedziba Państwowej Uczelni im. Stefana Batorego, obok - Muzeum Historyczne Skierniewic w budynku dawnego lazaretu), zabytk. kościoły: pw. św. Jakuba (z 1781 r., w kształcie rotundy), św. Stanisława, Najświętszej Marii Panny (garnizonowy, dawna cerkiew), dworek Konstancji Gładkowskiej (obecnie Izba Historii Skierniewic), zabytkowa parowozownia i dworzec Kolei Warszawsko–Wiedeńskiej z 1875 r. w stylu gotyku angielskiego, z wnętrzami neoklasycystycznymi, w hali kasowej socrealistyczne freski z lat 50. XX w., na peronie postać Wokulskiego odlana z brązu (otwarta kieszeń kamizelki zachęca do składania tam życzeń i zaklęć miłosnych).

Studzieniec – (gm. Puszcza Mariańska) wieś, siedziba powstałego w 1876 r. pierwszego w Polsce zakładu poprawczego dla chłopców. Wśród budynków murowany kościół z 1878 r. pw. św. Stanisława Kostki, patrona młodzieży, w otoczeniu wypielęgnowanego parku. Na skraju wsi, od strony pd.-zach. niewielki cmentarz „osady zakładowej".

Kościół pw. św. Stanisława Kostki w Studzieńcu AP

Sokule – (gm. Wiskitki) klasycystyczny dwór murowany z XVIII/XIX w. otoczony bogatym parkiem, zadbany, zamieszkały. „Dwór Lucy" z serialu „Ranczo".

Stara Rawa – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś zasiedlona we wczesnym średniowieczu, pozostałości grodziska zwane „Łysą Górą", związanego z rycerskim rodem Rawitów. W średniow. ważna miejscowość na szlaku z Łowicza do Rawy. Drewniany kościół z lat 1731-51, o barokowym wnętrzu, pw. św. Szymona i Tadeusza Judy, z dzwonnicą, zabytkowym cmentarzem i kaplicą cmentarną z XVIII/XIX w.

Suliszew – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś o walorach letniskowych na lewym brzegu Rawki, dwór murowany z pocz. XX w. z resztką parku, zaniedbany, młyn i tama na Rawce.

Młyn wodny w Suliszewie KP

Tartak Bolimowski – (gm. Bolimów), uroczysko w Puszczy Bolimowskiej, gospodarstwo agroturystyczne; nazwa od nieistniejącego już dużego tartaku parowego.

Trzcianna – (gm. Nowy Kawęczyn) wieś, niegdyś gniazdo starego rodu Vrszowców lub Vereszowców – Rawiczów (Trzcińskich). Dwór klasycystyczny z ok. 1820 r. (jedyny na Mazowszu dwór z podcieniami), starannie odnowiony, z parkiem - imponujące cisy i liczne drzewa pomnikowe.

Turowa Wola – (gm. Kowiesy) wieś, murowany dwór z XVIII/XIX w. w stylu klasycystycznym otoczony wypielęgnowanym parkiem ze stawami, zamieszkały i zadbany. Wykorzystywany w produkcjach filmowych: „Nad Niemnem", „Widziadło", „Pan Tadeusz", „Panna z mokrą głową", „Panny i wdowy", „1920. Wojna i miłość".

Wiskitki – miasto (ponowne prawa miejskie od 2021 r.), siedziba gminy, wzmiankowana w 1221 r., w XIV-XIX w. prawa miejskie - ponownie nadane w 2021 r. Niegdyś rezydencja Książąt Mazowieckich, z dworem myśliwskim (nieistniejącym). Zachowany dawny układ architektoniczny i piękny kościół gotycki, wzniesiony w latach 1572-1585 pw. Wszystkich Świętych i Świętego Stanisława.

Wola Pękoszewska – (gm. Kowiesy) zespół zabudowań dworskich z I poł. XIX w., m.in. jednopiętrowy zdobiony spichlerz, obora, parnik; klasycystyczny dwór z 1823 r. otoczony parkiem; miejsce wczasów Józefa Chełmońskiego.

Wycześniak – (gm. Puszcza Mariańska) wieś na skraju Puszczy Bolimowskiej, dwór z 1933 r. z dobrze utrzymanym parkiem, obecnie Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy.

Żyrardów – miasto powiatowe, ośrodek przemysłu włókienniczego z II poł. XIX w. Nazwa od inż. Philipa de Girard – francuskiego wynalazcy, dyrektora zał. w 1829 r., żyrardowskiej fabryki lniarskiej, największej w Europie. Zabudowania osady fabrycznej z II poł. XIX w. i pocz. XX w. (unikalny zabytek na skalę europejską) na wzór miasta idealnego, składającego się z wyodrębnionych domów dla urzędników i kadry technicznej oraz osiedla dla robotników i licznych obiektów użyteczności publicznej: kościoły, ochronkę, szpital, dom ludowy, park, z usytuowaną w parku willą właściciela – Karola Dittricha (obecnie Muzeum Mazowsza Zachodniego).

Parowozownia Skierniewice – placówka o charakterze muzealnym Polskiego Stowarzyszenia Miłośników Kolei, położona obok dworca kolejowego w Skierniewicach. Zbudowana dla obsługi Drogi Żelaznej Warszawsko - Wiedeńskiej. Wpisana do rejestru zabytków. Kolekcja zabytkowego taboru - trzecia w kraju pod względem wielkości. Wstęp wolny podczas cyklicznych Dni Otwartych oraz innych imprez.

Parowozownia w Skierniewicach

Parowozownia Skierniewice,
ul. Łowicka 1,
96-100 Skierniewice
tel. 46 818 13 23
tel. 697-858-781
tel. 694-421-829
www.psmk.org.pl
www.facebook.com/PeSeMKa
e-mail: zarzad@psmk.org.pl

EDUKACJA EKOLOGICZNA

Ćwiczenia z orientacji w terenie podczas zajęć edukacyjnych KP

Zajęcia terenowe w oparciu o oryginalne programy autorskie dla młodzieży szkolnej i dorosłych, tematy z ekologii, biologii, geografii, historii i plastyki, wycieczki po Puszczy Bolimowskiej, ćwiczenia z edukacji środowiskowej, gry i zabawy w przedszkolach, prelekcje i pogadanki w szkołach, wykłady i prezentacje dla dorosłych, warsztaty przyrodnicze i kulturowe, zajęcia na ścieżkach edukacyjnych, obserwacje ornitologiczne, rozpoznawanie roślin i zwierząt, praktyki dla studentów i uczniów szkół średnich. „Od altanki do altanki" – autorski program edukacyjny realizowany w BPK - zajęcia tematyczne w altankach, z wykorzystaniem zamontowanych tam tablic edukacyjnych. Obecnie funkcjonują altanki: „Wiosna", „Lato", „Jesień" i „Zima" oraz Punkt Edukacyjny BPK w Dolecku, gm. Nowy Kawęczyn.. Przewidziane są dalsze. Zadanie wspiera finansowo Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

Sarny KN

Para łabędzi niemych KP

INFORMACJE PRAKTYCZNE

1. Starostwa Powiatowe:
   Skierniewice - tel. 46 834 59 15
   Łowicz - tel. 46 837 59 02
   Rawa Mazowiecka - tel. 46 814 46 31
   Żyrardów - tel. 46 855 37 17

2. Urzędy Gmin:
   Bolimów - tel. 46 838 03 05
   Kowiesy - tel. 46 831 70 26
   Nieborów - tel. 46 838 56 13
   Nowy Kawęczyn - tel. 46 831 42 89
   Puszcza Mariańska - tel. 46 831 81 69
   Skierniewice - tel. 46 833 46 15
   Wiskitki - tel. 46 856 72 12

3. Nadleśnictwa:
   Skierniewice - tel. 46 831 20 18 / 19
   Radziwiłłów - tel. 46 831 01 10
   Grójec w Głuchowie - tel. 48 661 26 62

Baza noclegowa i gastronomiczna, ośrodki jeździeckie, stajnie, miejsca postoju i inne informacje praktyczne – patrz strona internetowa:
www.parkilodzkie.pl

BOLIMOWSKI
Park Krajobrazowy

mapa przyrodniczo-turystyczna
skala 1:40 000

ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
województwo łódzkie
WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W ŁODZI

Wydano dzięki finansowemu wsparciu
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

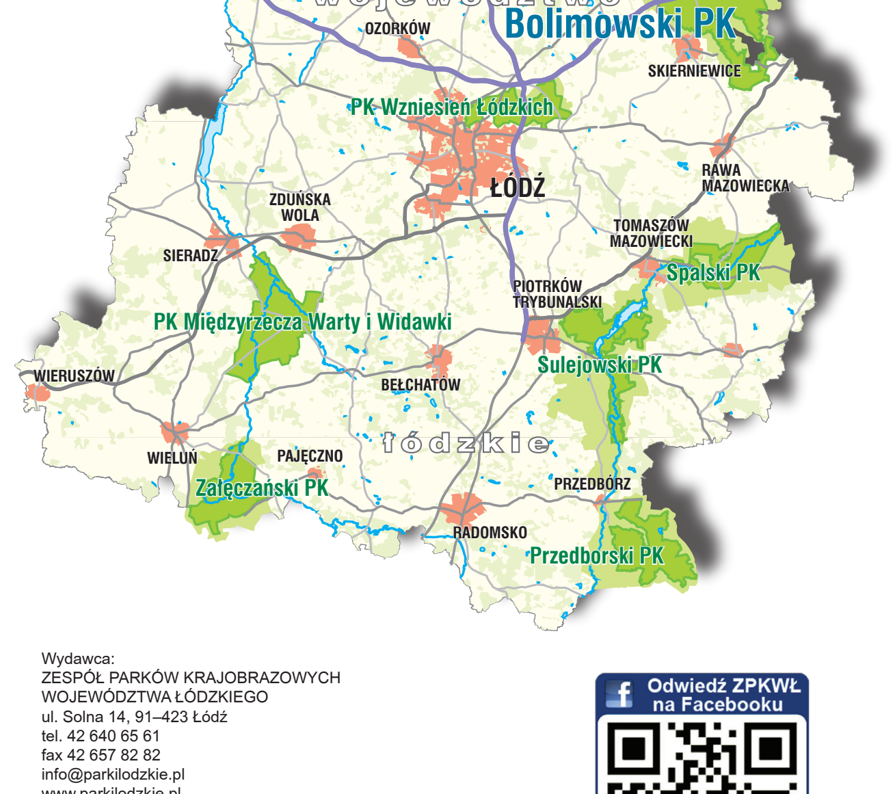

Wydawca:
ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
ul. Solna 14, 91–423 Łódź
tel. 42 640 65 61
fax 42 657 82 82
info@parkilodzkie.pl
www.parkilodzkie.pl

Oddział Terenowy Bolimowskiego Parku Krajobrazowego
96-100 Skierniewice, ul. Batorego 41,
tel./fax 46 8 333 777, e-mail: bpk@parkilodzkie.pl

Tekst, opracowanie: Henryk Bałut, Magdalena Bieniek,
Beata Łukasik, Kinga Nowak, Krzysztof Pira,
Agnieszka Pruszkowska, Stanisław Pytliński (ZPKWŁ OT BPK)

Zdjęcia: Archiwum OT BPK, Henryk Bałut (HB),
Kinga Nowak (KN), Krzysztof Pira (KP),
Agnieszka Pruszkowska (AP), Stanisław Pytliński (SP)

ŁÓDŹ – 2021

Odwiedź ZPKWŁ na Facebooku

Druk, skład, opracowanie kartograficzne
Euro Pilot Sp. z o.o.
ul. Konarskiego 3, 01-355 Warszawa
tel. 22 664 37 20
www.europilot.com.pl
biuro@europilot.com.pl

ISBN 978-83-64899-11-9

ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego obejmuje 7 parków krajobrazowych leżących na terenie województwa łódzkiego oraz fragmentarycznie województwa mazowieckiego, świętokrzyskiego i śląskiego. W skład Zespołu wchodzą: PK Wzniesień Łódzkich, Bolimowski PK, Spalski PK, Sulejowski PK, Przedborski PK, Załęczański PK oraz PK Międzyrzecza Warty i Widawki. Parki krajobrazowe (w granicach województwa łódzkiego) obejmują wraz z otulinami powierzchnię ok. 175 tys. ha, co stanowi blisko 10% obszaru regionu.

W granicach parków krajobrazowych znalazły się obszary o szczególnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej m.in.: odcinek doliny rzeki Pilicy między Przedborzem, a Sulejowem, dolina Rawki, wyżynne krajobrazy na przedborskim przedpolu Gór Świętokrzyskich oraz w rejonie Załęczańskiego Łuku Warty, najlepiej zachowane lasy, zwłaszcza kompleksy stanowiące pozostałość Puszczy Pilickiej oraz charakterystyczna strefa krawędziowa Wzniesień Łódzkich – naturalne muzeum form polodowcowych.

Każdy park pełni różnorodne funkcje: krajoznawcze, rekreacyjne, turystyczne, edukacyjne, naukowe, a jednocześnie realizuje ważne zadania w ochronie rodzimej przyrody i krajobrazu.

DROGI GOŚCIU I PRZYJACIELU!

- Pamiętaj, iż las jest dobrem wspólnym, podlegającym szczególnej ochronie.
- Poruszaj się po nim nie używając pojazdów samochodowych.
- Nie rozpalaj ognisk.
- Nie niszcz roślinności.
- Nie płosz i nie zabijaj zwierząt.
- Nie hałasuj.
- Nie śmieć.
- Nie wprowadzaj psów bez smyczy.

Bolimowski Park Krajobrazowy

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Betonowy jaz na rzece Skierniewce - spłynięcie niemożliwe. Miejsce bardzo niebezpieczne dla kajakarzy.

1. Most drogowy, za mostem fragment rzeki wykorzystywany okazjonalnie jako "dzikie" kąpielisko (52 km).
2. Betonowy jaz przy młynie, nurt zagrodzony kratą, spłynięcie niemożliwe. Za jazem, rozlewisko wykorzystywane okazjonalnie do kąpieli (45,5 km rzeki).
3. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli w o oddziale 355A Nadleśnictwo Skierniewice (43 km rzeki)
4. Betonowy jaz o wysokości 3,5 m przy elektrowni wodnej. Za jazem rozlewisko miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (41 km rzeki).
5. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (39,5 km)
6. Miejsce wodowania kajaków, wykorzystywane okazjonalnie do kąpieli (37,5 km rzeki).
7. Piaszczysta plaża na zakolu rzeki, tzw. "oberwanka". Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (34,6 km rzeki).
8. Most kolejowy tzw. Łukowski,, pod nim fragment rzeki - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (34 km).
9. Zakole rzeki między mostami kolejowymi - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (33,9km)
10. Most kolejowy, a pod nim metalowy próg o wys. 120 cm. Miejsce bardzo niebezpieczne dla kajakarzy. Za progiem kamieniste rozlewisko - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (33,7 km rzeki).
11. Łąka przy zakolu rzeki - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (33,4 km rzeki).
12. Most drogowy w Rudzie. Miejsce bardzo niebezpieczne dla kajakarzy. Pod mostem duży spadek wody i szybki nurt. W środku nurtu metalowy filar jazu. Za mostem tworzy się mocny odwój o głebokiej cyrkulacji zalewający i wywracający kajaki. Woda głęboka, a w niej wbite w dno drewniane kołki. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (33,1 km rzeki).
13. Łąka przy OTK "Sosenka", Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (30,6 km rzeki)
14. Most drogowy Kopersteina. Pod mostem próg niebezpieczny dla kajakarzy, za nim rozlewisko - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (29,6 km rzeki).
15. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (29 km rzeki).
16. Most drogowy w Budach Grabskich. Przed mostem rozlewisko - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (28,3 km rzeki).
17. dwa miejsca - zakola rzeki z wysokim brzegiem w Ziemiarach (las Wspólnoty Gruntowej Osady Bolimów), miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (23 km rzeki).
18. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (20 km rzeki).
19. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (18,4 km rzeki).
20. Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (18 km rzeki)
21. Betonowy jaz przy zalewie w Joachimowie Mogiłach - pierwszy próg o wys. 150 cm, a za nim drugi o wys. 80 cm z mocnym odwojem Miejsce bardzo niebezpieczne dla kajakarzy (16,9 km rzeki).
22. Zalew w Joachimowie Mogiłach - miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli (16,8 km rzeki).

Skala 1 : 40 000

1000 500 0 500 1000 1500 2000 m

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW • KEY TO SYMBOLS

Parki krajobrazowe	Landscape parks
Otuliny parków krajobrazowych	Protection zone of landscape parks
Rezerwaty przyrody	Nature reserves
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	Nature and landscape complex
Użytki ekologiczne	Ecological arable lands
Pomniki przyrody	Monunents of nature
Zabytkowe aleje	Historic alleys
Obszary Natura 2000 - specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)	Natura 2000 Areas - areas of specjal habitat protecion (SAC)
Hotele; agroturystyka	Hotels; agritourism
Schroniska młodzieżowe; inne noclegi	Youth hostels; other sleeping places
Ośrodki wypoczynkowe; campingi, pola biwakowe	Holiday centres; camping sites, campings
Kościoły; klasztory; kaplice, kapliczki, krzyże	Churches; monasteries; chapels, shrines, crosses
Pałace, dwory; parki zabytkowe; muzea, galerie	Palaces, manors; historic parcs; museums, galleries
Ruiny zamków; grodziska; pomniki	Ruins; old ramparts; monuments
Mogiły; miejsca pamięci narodowej; pola bitew	Graves; national memorial sites; battlegrounds
Młyny wodne; inne zabytki	Watermills; other monuments
Łowisko; kąpieliska; ośrodki jeździeckie	Fishery; bathing places; centres of horse riding
Informacja turystyczna; zagrody edukacyjne; punkty widokowe	Tourist information; educational farms; View-points
Miejsca Obsługi Turysty na szlaku konnym; punkty edukacyjne; tablice informacyjne	Tourist Service Centres on horse trail; educational points; information boards
Siedziby nadleśnictw; leśniczówki	Seats of forestry management; forester's lodges
Stacje benzynowe; parkingi	Filling stations; parkings
Piesze szlaki turystyczne	Touristic trails
Szlaki rowerowe	Bicycle trails
Ścieżki rowerowe	Bike paths
Szlaki konne; szlaki samochodowe	Horse trails; car trails
Szlaki edukacyjne	Educational trails
Szlaki biegowe	Cross-country trails
Tereny zabudowane; tereny przemysłowe	Built-up areas; industrial areas
Lasy; numery oddziałów leśnych	Forests; stand numbers
Sady; łąki	Orchards; meadows
Cmentarze	Cemeteries
Zbiorniki wodne; rzeki; tereny podmokłe	Water reservoirs; rivers; swamps
Poziomice; punkty wysokościowe	Contours; spot heights
Autostrady	Motorways
Drogi ekspresowe	Express roads
Drogi krajowe	National roads
Drogi wojewódzkie	Voivodship roads
Drogi lokalne asfaltowe; inne drogi utwardzone	Local asphalt roads; other gravel roads
Drogi nieutwardzone; dukty leśne	Dirt roads; forest roads
Koleje ze stacjami i przystankami	Railways with stations and stops
Granice: województw; powiatów; gmin	Boundaries of: voivodships; districts; communes
ŻYRARDÓW Siedziby powiatów	Seats of districts
Bolimów Siedziby gmin	Seats of communes
Las Jeruzalski Nazwy lasów	Names of forests
Prochowy Młynek Nazwy wód	Names of waters
Buczyna Nazwy uroczysk	Names of widerness range

Wydawca:
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14, 91-423 Łódź
tel. 42 640 65 61; info@parkilodzkie.pl
www.parkilodzkie.pl

Opracowanie:
© Euro Pilot Sp. z o.o.
ul. St. Konarskiego 3; 01-355 Warszawa
tel./fax 22 664 50 91; biuro@europilot.com.pl
www.europilot.com.pl